

Ivan Golub

ZADACI DOMAĆE TEOLOGIJE

Od 18. do 19. travnja 1979. održan je u Lovranu simpozij profesora teologije Bogoslovnog fakulteta u Zagrebu i ostalih bogoslovnih učilišta hrvatskog jezičnog područja. Na prijašnjem takvom sastanku u Sarajevu (ožujka 1978.) izražena je želja da se na budućem simpoziju iznese što se u pojedinim disciplinama predaje te što se smatra bitnim, osobito s obzirom na misterij Krista i povijesti spasenja u današnjoj Crkvi i svijetu. Franjo Pšeničnjak, zadužen za relaciju iz dogmatske teologije, sastavio je upitnik i poslao profesorima dogmatike i povijesti dogme. Pitanja su se odnosila na raspored dogmatskih traktata, na sadržaj predavanih tema u dogmatskim traktatima, na priručnike i skripta kojima se predavači i studenti služe, na metodu, osobito na seminarski rad, na to koliko su istine vjere uklopljene u promjenljive oblike ljudske stvarnosti. Ivan Golub, predstojnik katedre za dogmatiku na Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Zagrebu, dao je u svom odgovoru zanimljive opaske i sugestije. Ujedno je dao uvid u rad angažiranog profesora teologije, pa smatramo da će i čitaoc *Obnovljenog života* njegov prilog zanimati.

... Vrijedna je inicijativa da se studijski razmotri dogmatika na našim teološkim učilištima. A, ako smijem smjesta predložiti, bilo bi veoma vrijedno kad bi se, osim ovog sinhronijskog uvida, pristupilo i dijahroničkom pregledu teološke nastave i bogoslovnog istraživanja kod nas, npr. s prekretničkom godinom 1959., tj. godinom saziva Drugog vaticanskog sabora. A taj bi se rad mogao učiniti na temelju arhivske građe pojedinih učilišta. Ujedno bi se otelo zaboravu jedno važno razdoblje za našu ionako premalo studiranu teologiju. I kad sam već na prijedlozima, smatram da bi valjalo da svaki teolog, spekulativni teolog kao i teolog drugih-disciplina, dade obol izučavajući povijest naše teologije, tj. da, bez obzira na svoje možda više spekulativne ili pastoralne predilekcije, obradi bar jednom studijom ili koji problem, ili koje razdoblje,

ili koju osobu iz naše teološke prošlosti. Bez toga nećemo nikada imati povijesti teologije u Hrvata. Takvim pothvatom uključili bismo se u upravo razbujalo trenutno gibanje u nas: kod »Libera«, dakle u sveučilišnoj nakladi, izlaze povijesti naše i svjetske književnosti, povijest glazbe u Hrvata, povijest egzaktnih znanosti, povijest plesa. Bilo bi šteta ne odazvati se trenutku i ne poraditi na povijesti teologije u Hrvata. Dakako, bez monografskih radova to ne ide, no možda bi se već moglo na temelju onoga što je dosad učinjeno i što se trenutno ima uraditi, izraditi pregled hrvatske bogoslovne književnosti, bibliografija teološkog pisanja. U tom sam smislu kao nabačaj bio donio 1967. *Pregled hrvatske bogoslovne književnosti*, u koji sam utkao Vanina te ga proširio i dopunio. U istom sam smislu osnovao i vodio dosad (sada to čini suradnik dogmat-ske katedre dr. Starić) »Hrvatsku kršćansku bibliografiju«. Takve osnovne predradnje za izradu naše povijesti teologije mogle bi se organizirati i sa studentima, kako pokazuje primjer navedene bibliografije. Naša teološka prošlost nije neznatna, štoviše, toliko je nerazmjerno golema da nas je premalo da je obuhvatimo. U doba, naime, kad je bujala teološka misao naših ljudi na raznim geografskim i teološkim meridijanima, bili smo brojčano toliki koliki su tada bili neki danas veliki narodi, no mi smo ostali danas maleni, a naša je baština velika.

... Iz svega što predajem (izuzev epistemologiju) izradio sam skrip-ta bilo sam, bilo slušači prema snimljenim predavanjima koja, dakako, mijenjam, dopunjujem, proširujem, popravljam kod predavanja i pre-krajam, tako da niti jedna kao takva po redu ne slijedim, već samo djelo-mično koristim. Upućujem studente, uporno i obvezatno, da čitaju stu-dije i članke što izlaze u časopisima: *Bogoslovska smotra*, *Svesci*, *Obnovljeni život*, *Crkva u svijetu*, *Encyclopaedia moderna*, *Forum*... Ne sli-jedim, zapravo, ni jednog autora, nastojim sam studirati kroz vrela i literaturu problem i predmet i izgraditi, zapravo stalno, svake godine, izgrađivati traktat, tako da gotovo nijedne godine ne predajem isto, od-nosno posve isto. Skripta brzo stare, no korisna su.

Razlikujem dva sloja u nastavi: informativni i istraživački, pa po-jedine stvari dajem kao obavještenja koja su potrebna jednostavno radi teološke kulture studenata, a na drugima podrobno demonstriram kako se obavlja teološko istraživanje, što se razvija u seminaru...

Seminar smatram najvažnijom djelatnošću profesora. Koncipiram ga kao naučnički, da ne rečem šegrtski rad. Seminar nisu specijalna pre-davanja nego prave vježbe, gdje na jednom ogledu sudionici uče teološki zanat, tj. kako se teološki istražuje, nalazi i piše. Seminare postavljam vrlo zahtjevno (zato su malo posjećeni, ali koji rade, dobro rade) i prema studentima i prema sebi. Stojim na stanovištu da je važnije da ja napišem desetak radova manje, a podučim u teološkom pisanju deseto-ricu perspektivnih studenata. Sve se mora obaviti iskustveno, tj. studenti

sa seminara moraju najprije proći enciklopedije u bibliotekama, ići u Leksikografski zavod i izvaditi bibliografije, pronalaziti, već prema temi, bibliografije u *Biblica, Ephemerides theologicae Lovanienses*; uvježbava se puno analiza tekstova, sluh za tekst, pa sinteza. Teme mijenjam tako da svi slojevi teološke metode dođu do izražaja: od biblijskih, preko povijesnih, do spekulativnih. Ove godine (1978/79.) radim teološku terminologiju XVII. stoljeća (Kašić, Habelić, Belostenec). Uvjet je bio poznavanje latinskog, a poznavanje grčkog bilo je preporučljivo (uopće navodim kod seminara za upis uvjete, tako da se seminar ne optereti ljudima koji ga ne mogu raditi). Samo su se dvojica upisala, no rade uzorno i nadamo se da ćemo zajedno izraditi mali rječnik teoloških termina Kašićeva Rituala. Bistrije i založenije glave vodim prema diplomskoj radnji u seminaru: trenutno jedan radi diplomsku radnju o Ivanu Bujanoviću, nekadašnjem profesoru na dogmatskoj katedri. Već je izrađena radnja o Antonu Kržanu, prvom profesoru dogmatike na Fakultetu (i fragmentarno tiskana), a radnja o Antonu Fankiju tiskat će se u *Croatica christiana periodica*. Kako je iz ovoga vidljivo, preporučujem radnje iz naše teološke prošlosti i iz naše katedre, s time da se rade na arhivskim vrelima i literaturi, pa ako su uspješne, preporučujem ih, uz manje preinake, za tisak. Kako se sprema Hrvatski biobibliografski leksikon, svaki takav rad bit će koristan. Druga diplomatska radnja kod mene tretira pitanje terminologije vjere u četvrtom Evanđelju prema novoj teološkoj literaturi. Kad je riječ o radnjama, spominjem da se sprema jedna doktorska radnja o sakramentima prema Markantunu de Dominisu sa specijalnim osvrtom na teologiju sjedinjenja.

... Imam već petnaest godina običaj provoditi svake akademske godine anonimnu anketu među slušačima svog tečaja o predmetu, problemima, svjetlu i sjeni traktata, vezi sa životom. I golema hrpa tih listova najbolje bi odgovorila na postavljeno pitanje. Kažu da sažmem najšturije, da im dogmatika donese najviše svjetla u gledanju na stvarnosti zemlje i svijeta, a poglavito ističu zadovoljstvo što se čuju razna zvona o teološkim temama, koja nisu profesionalno teološka, a suvremena su ili davna, ali danas utjecajna (Montaigne, Pascal, Caramuel, Nietzsche, Feuerbach, Marx, Freud, Fromm, Teilhard de Chardin, Heidegger...); najmanje su zadovoljni pitanjima o predestinaciji, o efikasnosti milosti...

Kad sam već nabacio profane tekstove, da se malo na njima i zadržim: čini mi se da je potrebno da se teologija otisne više i odvažnije u to da nalazi teološku topologiju ne samo u klasičnim tekstovima nego i u posve profanim tekstovima i ostvarenjima. Razlog? Odnoseći se prema Riječi svojom riječju ovako ili onako, ti tekstovi ulaze u orbit teologije, jer je teologija zacijelo refleksija i nad riječju afirmativnog,

ali i negativnog odgovora na Božju Riječ. Tako mi se čini. Osim toga, radi se o zajedničkom čovjeku.

Nadalje, čini mi se da je diskusije vrijedno pitanje nije li danas čas da evangelizacija, ne prestajući stajati na pragu logike i etike, nadasve stane na prag estetike.

Kad sam ove zime bio u Rimu, zanimali su se naši doktorandi za kruh u domovini, a nemalo ih je dogmatičara. Ne bi li trebalo razmišljati o nekim, ne samo nastavnim poslovima, pače značajnijim pothvatima, kao: rad na teološkom leksikonu, napose na fiksiranju hrvatske teološke i s tim povezane filozofske terminologije, čemu trebaju prethoditi radnje o već poduzetim nastojanjima kod nas, počev od Komulovića (da ne idemo u još dalju prošlost) do Bakšića (da žive izuzmemo).

Nadalje, bio sam ne jedanput pitan u redakciji *Enciklopedije Jugoslavije*, postoji li kakav crkveni biografski leksikon. Predlagao sam, ako se dobro sjećam, kolegi J. Turčinoviću da se zamoli dra E. Hoška, čovjeka temeljita i vješta povijesti teološke nastave, da se poradi na crkvenom leksikonu u Hrvatskoj.

I na kraju, ne bi li valjalo misliti o tješnjim teološkim kontaktima sa slavenskim teološkim svijetom?! Nije li ipak slavenska teologija ona koja bi kao svježna novonastupajuća imala pridonijeti teološkoj obnovi u svijetu. I možda je papa slavenskog roda bonum omen, da se izrazim jezikom drevnog mesijanizma . . .